

HVA KINA VIL...

... og hva vil vi med Kina?

Vakkert dikt av Mao

*Hvert år blåser høstvinden kraftfullt,
Helt ulikt vårens skjønnhet.
Og likevel overgår den vårens skjønnhet.
Se den endeløse kalde himmel og vannet som fryser.*

Som tok livet av flere av sine egne enn noen annen leder i historien.

Kina fremstår som den eneste potensielle utfordreren til USA.

Hva vil Kina?

Og hva vil vi med Kina?

DISPOSISJON

- I. HVEM VAR MAO?
- II. KORT TILBAKEBLIKK
- III. STABILITET FREMFOR ALT
- IV. FRED MED ANDRE LAND
- V. KINAS MÅL
- VI. HVA VIL VI MED KINA?

I. HVEM VAR MAO?

I mai 1945 ble Winston S. Churchill tiljublet av britene.
I juli samme år tapte han valget.
Synd det ikke var valg i Kina i desember 1949.

Mao i alle kanaler – eller i hvert fall på alle pengesedler.
Og som ”helgen” hengende i mange biler.

Det store spranget fremover (1959-1961) førte til matmangel og
hungersnød. Det kostet mellom 25 og 30 millioner kinesere livet.
Kulturrevolusjonen (1966-1976), og grusomheter mot nye millioner
av eget folk.

II. KORT TILBAKEBLIKK

I 1662 bestemte keiseren at Kina skulle stenges for handel med utlandet.

Handel en høflighetssak, ikke for økonomisk fremgang.

Forbudt for utlendinger å kjøpe bøker på kinesisk og å lære seg språket.

Opiumskrigen

Britene forlangte å få betale med opium til Kina.
Opiumskrigen (1840-42) endte med full seier for britene.

Eksterritorialrett, dvs. at utlendinger skulle dømmes etter hjemlandets rett. Utenlandske krigsskip kunne trafikkere Kinas elver.

Meget ydmykende og nedverdiggende.
"Hundre års ydmykelse" begynte.

Kineserne husker det. Vi har glemt det.

I Kina har staten alltid vært overordnet individet.

De som styrer er ikke ansvarlige overfor dem de styrer.
Men overfor generelle prinsipper – te seg skikkelig.

Problemet – sett med kinesiske øyne – er ikke sterk konsentrasjon
av makt, men misbruk av makt. Dette skjønner ikke vi.

MEN: Kineserne selv opptatt av ryddig overgang av makt.
Derfor sitter dagens ledere på åremål. Det er ikke dumt.

Om keiseren ikke leverer, kan mandatet til å styre bli tatt fra ham.

Lederne i landet skal veilede undersåttene.

Lederen skal selv være et forbilde, som en far.

Lære folket gode vaner.

Lederen trenger ikke velges.

Lederen er ikke ansvarlig overfor dem han styrer over

Han er ansvarlig overfor generelle prinsipper og verdier.

I dag gir økonomisk vekst legitimitet til Kommunistpartiet.

Alt dette er fremmed for oss.

III. STABILITET FREMFOR ALT

Deng Xiaoping redefinerte målet for Kina;
Fra klassekamp til økonomisk vekst.

Strategi: "Åpne opp og reformere"

Forbedringer uten tapere. Pragmatisk tilnærming.
Spiller ingen rolle hvilken farge katta har bare den fanger mus.

Men hensynet til stabilitet hele tiden overordnet alt annet.
Det skjønner ikke vi.

En gammel kinesisk formulering: *Nei luan, wai huan*,
om det er uroligheter og opptøyer innenlands,
kommer barbarene utenfra og tar over.

Studentdemonstrasjoner 1989

- Krav om demokrati og ytringsfrihet
- Demonstrasjon mot korrupsjon og inflasjon

En million mennesker på Den himmelske freds plass.
Fare for borgerkrig, mener Deng og setter foten ned.
Rått og brutalt.

Klart for alle hvor grensen gikk for hva myndighetene
ville tillate av meningsytringer.

Dette likte ikke vi.
Demokrati som høyeste verdi hos oss.
Vi vil ha demokrati i Kina.

Popperiansk demokrati – ryddig og dannet skifte ledelsen.
Jiang Zemin lot makten i 2002 gå over til Hu Jintao.

Høsten 2012 skal Hu Jintao overlate jobben som
generalsekretær i Partiet til Xi Jinping.

Vil det gå fredelig for seg?

Og hva vil Kina når Xi Jinpings vilje i større grad gjelder?

Etterspørselen etter demokrati i Kina er ikke så stor.

Hvert år søker 20 millioner kinesere om å bli tatt opp i Partiet, men bare to millioner slipper inn. Et meritokrati der de beste har mye de skulle ha sagt.

Minner om tidligere tiders dynastier, der det keiserlige byråkrati hadde stor makt.

IV. FRED MED ANDRE LAND

Kina som en *status quo* makt. Fornøyd med den etablerte verdensorden. Utnytter denne maksimalt til egen fordel.

.... holde en lav profil, observere rolig, ikke ta internasjonalt lederskap, ikke utfordre USA, bruke tiden godt, skjule sine ferdigheter og sin voksende styrke.

Hundre års ydmykelse gav kinesernes selvfølelse en knekk.
Men knakk den ikke.

Læring av Vesten begrenses til det praktiske. Beholde egen kultur.

Eksperimenter med ulike former for "deltakende demokrati".
Sammenbruddet av Sovjetunionen i 1991 ble en vekker for Kina.

Selv om kommunismen *som økonomisk system* har mistet sin
tiltrekningskraft, er det viktig for Partiet å fremstå med *moralsk autoritet*.
Dette har Partiet lykkes bedre med enn vi i Vesten gir Partiet kreditt for.

V. KINAS MÅL

Midtens Rike vil *gjenvinner sin rettmessige plass i det globale bildet.*

Hva da med dagens hegemon – Amerika? Plass til begge?

Professor Zhang Tuosheng, Beijing: "At the core ... of peaceful co-existence lies mutual respect for sovereignty and territorial integrity and non-interference in internal affairs."

Investeringer og bistand til land som Zimbabwe og Sudan.
Og mykere linje mot Burma (eller Myanmar)
Egeninteressen til Kina. Hvert enkelt land får bestemme selv.

Er dette i tråd med vårt syn på demokrati og menneskerettigheter?

Wen Jiabao i januar 2005:

“We should seek harmony without becoming the same.”

Taiwan og Tibet som del av Kina, intet tema for diskusjon.

Ledere som viser ettergivenhet her, vil underminere sin egen og Partiets posisjon i samfunnet.

Nasjonalisme som samlende fane er viktigere enn kommunisme.

Økonomisk fremgang har også med stolthet å gjøre.

”Om et folk mister sin stolthet, mister lederne sin legitimitet.”

Et annet sentralt mål er at Kina i løpet av noen tiår skal *bli et middels velstående samfunn*. Kan sees som et *virkemiddel* for å nå det første målet, *gjenvinne sin plass i det globale bildet*.

Et Kina preget av økonomisk fremgang og vekst vil lettere møte respekt og ærbødighet enn et økonomisk stagnerende rike.

Nylig gikk Kina forbi USA og ble Brasils viktigste handelspartner. Hva tror du amerikanerne synes om det?

Om 12-15 år kan Kina ha verdens største økonomi.

MEN: Regnet per innbygger blir mye i Kina lite.

Kina har behov for å diversifisere sin formue, bort fra amerikanske statsobligasjoner og andre verdipapirer.

”Snart vil en virksomhet nær der du bor være eid av kinesere.”

Hydro- eller Statoil-modellen, dvs. selskapene er på børs, men staten er den dominerende eieren, dominerende modell.

Kan ofte betale mer for andre selskaper enn andre.

Volvo nylig solgt til kinesiske Geeley.

VI. HVA VIL VI MED KINA?

- Et land som lever i fred med seg selv og sin omverden
- Der menneskerettighetene holdes høyt i hevd
- Som etter hvert utvikler seg til et demokrati
- Som tar sin del av ansvaret for de globale miljøproblemene
- Som fortsetter sin solide økonomisk vekst (til stor fordel for Norge)
- Som lykkes med en jevnere inntektsfordeling

Hva kan vi gjøre for å bidra til å realisere disse målsetningene?

